

HULDIGING

DER

UTRECHTSCHÉ BISSCHOPPEN, INZONDERHEID VAN HENDRIK
VAN BEIJEREN, BENEVENS DE OVERDRAGT VAN HET
WERELDLIJK GEZAG AAN KEIZER KAREL V.

De verkiezing der Bisschoppen stond in den beginne aan de geestelijkheid en het volk, onder goedkeuring van den Vorst. Later (1139) deed Keizer CONRADUS III., onder HERIBERT, 26sten Bisschop van Utrecht, hiervan afstand, waarna dezelve uitsluitend aan de geestelijkheid verbleef, onder goedkeuring van den Paus.

Zoodra een Bisschop was overleden, werden de sleutels aan de geestelijkheid, en door deze aan den Domproost overgegeven. Stonden op dezelve wapens gegraveerd, zoo werden zij verbroken; zoo niet, dan werden zij in handen gesteld van eenen daartoe met algemeene stemmen gekozen persoon, aan wien dezelve werden toevertrouwd, gedurende den tusschentijd dat de Bisschoppelijke Stoel onvervuld was.

Bij eenen plegtigen brief werden de Kapittelen opgeroepen ter verkiezing van eenen nieuwen Bisschop, welke brief in tegenwoordigheid van notaris en getuigen in eene algemeene vergadering der Kapittelen werd opgesteld. Deze verkiezing had gewoonlijk plaats

binnen eene maand na het overlijden van den laatsten Bisschop, en de dag daartoe, werd bij gezegden brief bepaald.

Zoodra de Bisschop gestemd was, werd hij *verkozen* (*electus*) genaamd; doch wanneer soms iemand tegen den gemeenen regel, uit gunst of genegenheid tot deze waardigheid werd geroepen, noemde men hem *geëischte* (*Postulatus*); na de verkregen goedkeuring van den Paus, was de gewone benaming *electus* en *confirmatus*. Ofschoon de 5 Ecclesiën den Bisschop vrijelijk verkozen, zonder dat de stedelijke Raad daarin eenige stem had, heeft deze laatste zich nogtans dikwerf met de verkiezing bemoeid, en getracht invloed op dezelve uit te oefenen; hetgeen somtijds niet zonder onlusten en gewelddadigheden van de zijde der burgers plaats had: en geen wonder dat het de stedelijke regering niet onverschillig konde zijn, welke persoon tot het hoofd der utrechtsche kerk werd verkozen, daar deze bij den bisschoppelijken mijter den helm, bij den herderstaf het zwaard voerde. Hierbij kwam nog dat de regten en vrijheden der burgers door vaste wetten waren verzekerd, tot welker vernietiging of schending de Bisschop niet alleen geen regt had, maar waartegen de stedelijke regering met alle kracht waakte, en hem daartoe ten eenenmale de magt benam.

In het jaar 1528 echter is de eerste grond gelegd tot vernietiging van die vrijheid. Door burgerlijke oneenigheid verzwakt, en voor vreemden overmagt moettende bukken, werd eene geheele verandering in het wereldlijk gebied over Utrecht daargesteld, en niet dan de schijn van de oude vrijheid behouden.

Wij hebben ons voorgesteld, zullende spreken over de benoeming en huldiging der Bisschoppen, hiertoe dit merkwaardig tijdstip te kiezen, en alzoo te handelen over de komst van HENDRIK VAN BEIJEREN, 58sten Bisschop van Utrecht tot den herderlijken stoel, den tegenstand, waarmede hij had te worstelen, en zijne overdracht van het wereldlijk gezag op Keizer KAREL V., als Hertog van Brabant en Graaf van Holland, met de noodlottige gevolgen van dien voor de vrijheid der utrechtsche burgers.

Na den dood van Bisschop PHILIP VAN BOURGONDIËN, werd eene vergadering belegd tot het verkiezen van eenen opvolger, tegen den 6 Mei 1524, en vurige gebeden ten hemel gezonden, om den treurigen staat, waarin hij het bisdom gebragt had, spoedig te herstellen, terwijl men ernstig omzag naar iemand, bekwaam om zoo zwaar een' last te torschen.

Omtrent den persoon die verkozen moest worden, waren de gevoelens verdeeld. Velen wilden eenen Duitscher en wel een Vorstelijk persoon; anderen eenen uit het Bourgondische huis; wederom anderen eenen uit de utrechtsche kerk zelve. Allen echter schijnen het hieromtrent eens te zijn geweest, dat er behalve op bekwaamheid, ook moest worden gelet, om iemand van middelen te verkiezen, die gedeeltelijk uit eigen vermogen, des noods, deze waardigheid en het gezag konden ophouden en handhaven.

Drie voorname Heeren werden tot Candidaten voorgesteld; deze waren: Graaf EVERT VAN AERDENBURG (*),

(*) Batavia Sacra noemt hem ERVED VAN DER MARK.

Kardinaal, en Bisschop van Luik, FRANCISCUS, zoon van den Hertog VAN LUNENBURG, en HENDRIK, Hertog van Beieren. Zij zonden hunne afgevaardigden naar de stad, ten einde door derzelve invloed tot die waardigheid verheven te worden.

Op den dag der verkiezing vergaderde de stedelijke regering, waarvan destijds Burgemeesters waren: ERNST VAN AMERONGEN en HENRICK VERBURCH, terwijl de Oudermans en Gilden in hunne vergadering met algemeene stemmen besloten, niet te zullen toestaan dat de regering hare raadzaal verliet, vóór dat de Bisschop door de 5 Ecclesiën, in de groote kapittelkamer der Domkerk vergaderd, verkoren zou zijn. De stadspoorten werden gesloten en het raadhuis door de gewapende burgers bezet. Ten 2 ure na den middag, de vijf Collegiën nog tot geen besluit gekomen zijnde, begon de regering ongeduldig te worden, en zond de Burgemeesteren en de Afgevaardigden van Amersfoort naar de vergaderplaats der Kapittelen, die onder geleide van eene menigte burgers aldaar gekomen, den toegang gesloten vonden: verbitterd door deze te leestelling, sloeg men geweldig op de deuren, waarop die van binnen te kennen gaven, dat ingevolge de oude privilegiën, niemand, vóór den afloop der verkiezing in de vergadering mocht komen; ingeval men echter geweld gebruikte, konden zij zulks niet beletten. Na lange ruggespraak, waaraan niet weinig klem werd bijgezet door de dreigende houding, welke de burgers aannamen, verkregen de Burgemeesteren de toestemming, om drie of vier personen binnen te doen gaan, ten einde eenen Landsheer (Bisschop) te helpen stemmen,

die uit zijne eigene middelen Overijssel van de over-
 hering der vijanden zou kunnen bevrijden, en het Sticht
 behoorlijk beschermen. De Domdeken, als voorzitter
 der 5 Ecclesiën antwoordde, dat zij over dit punt
 juist beraadslaagden, ook zonder dat de Raad der stad
 hen dit behoefde te herinneren; waarop hem door
 zekeren GEURT VAN VOORT HENRICKSZ. op eenen scherpen
 toon werd toegevoegd:

*» Gedenct so by u is die ceur
 By ons is die deur.»*

Hierna keerden de Afgevaardigden wederom naar
 het Raadhuis terug; de verbitterde menigte zoude
 echter de deuren van de Kapittelkamer verbroken heb-
 ben, ware het niet dat de welsprekendheid van den
 Graaf VAN RENNEBURG dit had voorgekomen, hen be-
 lovende, dat de stemmen door eenen beëdigden no-
 taris zouden opgeschreven worden. Opmerkelijk is het,
 dat FRANCISCUS VAN LUNENBURG, die voornamelijk door
 den Hertog van Gelderland werd voorgestaan, geene
 enkele stem bekwam, waaruit men den haat kan aflei-
 den, die gezegden Hertog werd toegedragen, en die
 na deze verkiezing tot de onlusten heeft aanleiding ge-
 geven, welke het verlies der burgerlijke vrijheid voor de
 Utrechtenaren ten gevolge hadden. De stemmen waren
 verdeeld op den Graaf EVERT VAN AERDENBURG en Her-
 tog HENDRIK VAN BEIJEREN; doch dewijl deze laatste
 de meerderheid had bekomen, hebben de Kanonniken
 die voor den eersten gestemd hadden, uit vrees voor
 oneenigheid bij den reeds zoo vervallen staat, ook
 hunne stemmen bij de andere gevoegd, en alzoo werd

HENDRIK VAN BEIJEREN met algemeene goedkeuring tot Bisschop verkoren.

De Domdeken riep van het oxaal der Domkerk den nieuw verkozen Bisschop driemalen plegtig uit, hetwelk de burgers beantwoordden, met het geroep: » God geve, » dat zijne regering voor ons en het land gelukkig moge « zijn! » — Daarna zong men een Te Deum, en de Deken van den Dom, en van St. Petrus, benevens den Heer GERARD SUKEROEDE werden naar Keulen tot den Bisschop afgezonden, die hen met rijke geschenken overlaadde.

De Hertog van Gelderland, wiens vijandelijke gezindheid jegens de Utrechtenaren nog vermeerderd was, dewijl de persoon door hem voorgesteld niet was verkozen, bedreigde den veegen staat nu nog heviger, waarom de afgezanten te Keulen bij den verkoren Bisschop zeer aandrongen op zijne spoedige overkomst. HORTENSIVS, na te hebben vermeld hoe de afgezanten waren ontvangen, vervolgt aldus: (*) » één deel dagen met banketterijen en domineren doorgebracht zijnde, spraken zij van de gelegenheid der beide Provinciën en voornamentlijk van de Overijsselsche zaken en zeggen dat de geheele Provincie zeer naar hem is hakende, en te meer, omdat de hertog van Gelderland den voorgaanden krijg nu wederom begint harder te vernieuwen, en dat de burgeren al te maal geloofden dat hij het te niet zoude kunnen brengen, en dat zij groote dingen van hem zouden kunnen verwerven, indien hij daar zelf in persoon waar. En dat men zeer behoorde te haasten om gehuldigd te worden, want dat de zaak geen uitstel konde lij-

(*) Volgens de Hollandsche Vertaling.

den want wanneer hij zich tragelijk op de reis begaf, dat hij alle de kasteelen, borstweringen, schansen en andersints wat nog overgebleven was, al zoude verliezen, en dat de schamele gemeente huilt en schreit om dat haar geen hulpe en komt, roepende dat men zoo grooten oorlog behoorde te aanvaarden tegen den Geldersman."

De Bisschop hierop zoo spoedig mogelijk zich naar Utrecht begeven hebbende, werd aldaar plegtig ontvangen. De tegenstand echter en de vijandschap van den Hertog van Gelderland, die niet naliet alle kwaad van hem te verspreiden, maakte dat hij eerst 4 maanden na zijne verkiezing werd geconfirmeerd. Wij zullen hier zijne hulding mededeelen zoo als die in des Raads dagelijksch boek wordt beschreven, waaruit blijkt hoe vele regten en vrijheden de utrechtsche burgers genoten, en hoe gestreng zich de regering daaraan hield, uit vrees iets van dezelve te zullen verliezen; waardoor het dan ook gebeurd is, dat zijne inkomst en hulding tweemalen, eerst als geestelijk en daarna als wereldlijk heer, wordt opgegeven.

» Die Hoehweerdige, Doorluchtige, Hoochgeboren, ende Vermogende Furst ende Heere, Heere HENRICK PALSgrave BIJ RHYN, Hertoge in Beyeren &c. onse Genadige Heere, Elect van Utrecht, ende noch niet geconfirmeert van den Stoel van Romén, quam huyden dierste reyse in die Stadt van Utrecht op die XII. ure smiddachs mit een Ambassaet van de Keyserl. Maj. ende zynre Genaden Broeder Heer WOLFGANG die jongste, den Grave van RENNENBERCH, ende meer andere Jonckeren en de Hoffluden tot omtrent Vijffhondert

peerden van Vianen doer Tollesteghe poort d'Oest-
syde doer Twystraet, over die Smebrugge, doer die
Lynmerct, doer die Lakensnyders over die plaets
verby RUYTENBERCH, over die Viebrugh, doer die Vie-
steghe langes den Steenwech tot voor 't Raethuys.
Daer stont hy af van syn peert, t'welck die Hooch-
dieners aentasten, Desgelycks zyn Heeren en Raeden
voortz., oock die Heer van BREDERODE, Ende die
Overste van der Stadt also EERST TAETS VAN AMERONGEN
mit syn vennoten out ende nye, die syn Genaden in
de Tollesteghe poort buyten der Ameyden willecom
hadden geheyten, brochten syn Genade mitten ande-
ren voortz. Heeren opten Raithuyse, aldair die vier
Heeren, also onse Genadige Heere die Elect, die
Ambassaet, syn Genadige Heeren Broeder, ende die
Heere van Brederode gestelt werden opter Oversten
Stoelen, Die Overste weken ter regter hand, ende die
mitten gansen Raet staende, ende die Heeren sit-
tende, vraechde die Scepen Borgemeyster voersz.
syn Genade, oft syn Genaden dair gecomen wair als
een Geconfirmeert Heer, Doe dede syn Genade ant-
woorden, dat hy die Confirmatie noch niet en hadde &c.
Doe seyde die Borgermeyster, als syn Genade die
Confirmatie hadde, so solden syn Genade aldair dan
wederkomen, ende besegelen ende besweren der Stadt
Privilegien, vryheyden, ende rechten, wilkoeren,
ende koeren, gelijk synre Genade Voerbisschoppen
gedaan hadden, nae vermogen segels ende brieff die
daer tegenwoordich opter kisten lagen, ende syn
Genade even als den brieff van Biscop Frederick
van Baden, Hoehloffelycker gedachten voergelesen

worde by den Secretaris Valentyn van der Voort. Daer na wert syn Genade van den Oversten noch dienstelyck wellecom geheyten, ende so voert van den Oversten geleyt van den Raethuys in de Sacristie van de Buerkerck dair syn Genade hoer harnaschuyt, ende wederom geestelyck habyt an dede. Van daer worden syn Genade van den Prelaten, ende voert mit processien, die opte Borchbrugh verwachten, gehaelt en gebracht midden in den Dom, dair gezongen worde Martinus Abrahae &c. Dat gedaen wesende werden syn Genade geleyt int groot Capittelhuys, dair zyn Genade ontfangen worden van den Deecken, ende dede aldair enen eedt, als Administrator na inhoud des Camerboecks. Dit oick gedaen wesende werden syn Genade van daer gelyt opt hoich choor. Doe wert aldaer gesongen ende gespeelt opten Orge-
nen, Te Deum Laudamus."

Zijn tweede intogt wordt aldus vermeld:

» Onsen genadigen Heere Heere HENRICK PALSgrave by den Rhy, Hertoge in Beyeren, Elect ende Confirmeert t'Utrecht &c. quam van Wyck door Seyst, daer hy de clocken toech, als men seyt, ende ontrent drie uren namiddach quam hy binnen onse Stadt van Utrecht ende voor het Raethuis stont hy af van sijn Peert, ende de Oversten ginghen hem te gemoet tot voor de deure ende brachten hem op 't Raethuys, daar den ouden en nieuwen Raet vergadert was, ende op den Raethuyse onse Oversten syn Genade volgende, gekomen synde, worden hy alleen (want hy doch geen andre Heeren by hem hadde) geset boven in des Borgemeesters stoel, ende de Borgemeester GERART KNYF

met een deel van de Schepenen weken ter rechter handt, ende de Borgemeester JOHAN VAN WAEL met een deel Schepenen weken ter lincker handt, sijne Genade sittende, ende den gantschen Raedt bleven staende, onsen genadighen Heere worden vanden Schepen Borgemeester gevraecht, off syne Genade aldaer gekomen ware, als een geconfirmeert Heere, om onse Stads-rechten, Privilegien, ende willekeuren na ouder gewoonte als sijne voorvaders gedaen hadden, te besegelen ende te besweren; so warensse bereyt die goedichlyck van sijne Genade te ontfangen, Doen seyde sijne Genade jae.

Ende den brieff lach op de kiste, ende meer andre brieven by de voorgaende Biscopen besegelt, ende den brief werde aldacr gelesen ende gecollationeert met twee andre brieven. Terstond dede syn genade een brief besegelen, daer na las hem de Secretaris VALENTINUS VANDE VOORT den gewoonlycken eedt, die sijne genade dede, sijn hant leggende op den besegelden brief, sijne in de hant van ons Schepenborgemeyster, daer na boot hem de Borgemeester geluck ende hiet sijn genade dienstelyk wellecom, ende van gelyken alle de andre.

Gaende van 't Raethuys ging sijn Genade nae de Buyrkerck in de Sacristye ende dede het Choorcleet aen, ende de beffe op den arm, ende wiert ghaelt met processien vande vyff Godshuysen tot in den Dom, in 't midden van de kercke, daer het heylich Cruys lof gesongen worde; Voorts worde sijn Genade gebracht in 't groot Capittelhuys, daer sijne Genade thoonden de Confirmatie, ende de Kerckelyke rechten

voor de vyff Godshuysen alleen besworen wesende.

Daerna worde gelesen ende een transfixie brieff door de Lantbrief besegelt. Desgelycks worden den Verbantbrief van der drie Staten renten gelesen, ende twee transfixie daer door, een voor de ecclesiën, ende een voor de Stadt besegelt, ende ten lesten worde sijn Genade gebracht uyt het groote Capittelhuys voort hough altaer, doen worde gesongen, ende op de orgenen gespeelt Te Deum laudamus."

Nadat de Bisschop aldus te Utrecht was gehuldigd, geschiedde te Amersfoort mede dezelfde plegtigheid. Op den 15^{den} October van dat jaar begaf hij zich derwaarts, onderteevende de regten en vrijheden, en verbond zich bij eede dezelve heilig te onderhouden en te handhaven: de Raad daarentegen beloofde hem getrouwheid; doch legde geenen eed af. Een maaltijd aan den Bisschop gegeven, besloot de plegtigheid, waarbij hem twee zeer groote vergulde kannen ten blijk van genegenheid werden vereerd. Van daar naar Wijk bij Duurstede teruggekeerd zijnde, is hij kort daarop ook te Zeist onder het luiden der klokken gehuldigd; welke gewoonte was ingesteld, om het regtsgebied ten platten lande te aanvaarden. De utrechtsche burgers stonden zoo weinig onder het bevel van den Bisschop, dat niemand konde genoodzaakt worden hem ten strijde te volgen; doch de vermelde huldiging te Zeist schijnt te hebben moeten strekken tot een zinnelijk teeken, van de verpligting der landlieden, om zich op het eerste bevel van den Bisschop te wapenen en onder zijne vanden te scharen.

Groot was het regt van de stad; de Raad en het

volk stelden hunne overheidspersonen aan zonder daarin den Bisschop te kennen; ja wanneer er slechts schijn was, dat een persoon door den Bisschop werd begunstigd, zoude dit genoegzaam geweest zijn, om de keus niet op hem te doen vallen. Alleen had de Bisschop de magt om eenen schout aan te stellen; doch ook hierin was hij zoo beperkt, dat hij verplicht was, ook dezen uit de utrechtische burgers te kiezen.

De weinige magt, welke de Bisschop volgens oude regten en privilegiën in de stad Utrecht had, was oorzaak, dat hij zich niet veel binnen dezelve ophield, maar den meesten tijd zijn verblijf te Wijk vestigde. Wanneer hij in Utrecht komen zoude, moesten de namen der personen van zijn gevolg schriftelijk opgegeven, en de tijd van hun verblijf bepaaldelijk uitgedrukt worden. De Bisschop zelf behoefde geen vrijgeleide, doch alle anderen, ook zijne geringste bedienden, moesten van zoodanig een voorzien.^{zijn}

Op zoodanige voorwaarden, onder zulke verplichtingen, was ook HENDRIK VAN BEIJEREN geestelijk en wereldlijk Heer van Utrecht; doch kort was zijne regering en gekeumerkt door onrust en oneenigheid. Ook binnen de stad had hij zijne vijanden, en de Hertog van Gelderland zijnen aanhang. Eene som gelds van 50,000 goudguldens, die de Staten hem hadden toegestaan ter bevrediging van dezen laatsten, kon niet worden opgebracht, dewijl de adel en de geestelijkheid zich van de verplichting wilden ontheffen, dezen last te helpen dragen, waardoor derzelve gewigt op het volk alleen zoude drukken. Uit deze botsing ontstond oneenigheid tusschen het volk, de Burgemeesters

der stad en de geestelijkheid, die weldra in openbaren tegenstand uitbarstte, waarvan het gevolg was, dat de Hertog van Gelderland zich meester maakte van de stad, en de Bisschop verjaagd en zelfs voor vijand verklaard werd. Het geweld, waarmede de laatste zijne tegenstanders trachtte te verwinnen, had voor hem den noodlottigsten uitslag, zoodat hij zich eindelijk genoodzaakt zag, den bijstand in troepen en geld van Keizer KAREL V. in te roepen, waarbij hij van zijnen kant het geheel wereldlijk gebied van het Sticht hem toezegde.

Door deze hulp dan werd de Hertog van Gelderland uit de stad en andere veroverde plaatsen van het Sticht verdreven. Schrikkelijke wraak oefende de geestelijken herder uit over zijne vijanden! Twee kanonniken (*) werden in zakken in den Rijn geworpen, anderen binnen deze stad op de neude onthalsd; (†) velen, die op de katharijne poort en te Wijk gevangen waren, meer dan twintig in getal, stond hetzelfde lot te wachten, indien niet een bevel van den Graaf VAN HOOGSTRATEN uit Mechelen, aan deze wraakzucht had paal en perk gesteld.

Nu was de Bisschop door hulp van vreemde wapenen binnen Utrecht in zijne geestelijke magt hersteld; doch hij oefende dezelve niet lang daarna meer uit: het

(*) Deze waren ANTHONIS VAN VENRODE, kanonnik van St. Marie, die rentmeester van den Hertog van Gelderland geweest was, en GOVAERT VAN CONRETOEFF kanonnik van St. Jan, een regtsgeleerde, die zich iets ten nadeele van den Bisschop had laten ontvallen. Zie HORTENSIVS.

(†) Deze waren GOVAERT DE KONINGH schout, GIJSBERT VAN VARA ridder, CORNELIS HAER, JACOB BLOM en NICLAES PAUWELSZ, id. l.l.

verdriet, zijn wereldlijk gezag verloren te hebben, de vijanden en de tegenstand waar mede hij nog steeds binnen Utrecht had te worstelen, en het berouw, hetwelk hij later over zijnen afstand van het wereldlijk gezag gevoelde, waarbij men veilig kan voegen, de wroeging van een ontwaakt geweten, eene magt overgegeven te hebben, waarover hij niet mogt beschikken, dit alles deed hem reeds in het volgende jaar Utrecht verlaten en zich naar Duitschland begeven; en ofschoon hij nog tot het jaar 1552 leefde, onder verschillende omstandigheden, welker vermelding ons bestek te buiten gaan, schijnt hij toch doorgaans gekwíjnd te hebben, hetwelk door sommigen aan een langzaam vergif wordt toegeschreven (*).

Zeer naïf zegt CORTGEEN van hem: » deze heeft door wapenen en oploop het Bisdom gecregen, in rumoer en wapenen geregeert, ende de Tragedie van syn spel droeffelick in wapenen volent.»

Utrecht was nu verlost van de overheersching der Gelderschen, om in de magt van eenen anderen vreemden overtegaan, waarbij het alle zijne vrijheden verloor.

De oude voorregten werden met voeten getreden; een eed van getrouwheid aan den landsheer, nimmer door de burgers afgelegd, werd van hen gevorderd, en geen lid van den Raad durfde zijne toestemming weigeren aan de overdragt, welke schijnbaar aan zijne goedkeuring werd onderworpen, terwijl van zijnen kant de nieuwe Vorst, in het formulier van den eed, welken hij verpligt was af te leggen, vrij-

(*) Hist. Abr. de la ville d'Utr. par FRESCHOT.

moedig, en zonder tegenkantsing te ondervinden, die woorden doorschrapte, welke hem niet aanstonden.

De eed, welken de Bisschoppen gewoon waren in handen van den Stedelijken Raad af te leggen, was van den volgenden inhoud:

Dat zweren wy dat wy onse Stadt van Utrecht, onsen Borgeren ende Ondersaten derzelver Stadt, alle hoire Privilegien, Rechten, Vryheden, wilkoren, ende koren, die sy hebben, oft verkregen hebben van onse genadichste Heeren, Keyseren, van Roemsche Coningen ende van Bisschoppen t' Utrecht onse Voervaderen, zoe wie zy geweest hebben, ende van ons, gelycken wy hem geconfirmiert, beliest, ende geloeft hebben, vaste ende stade houden sullen, sonder eenige wederwoerde ofte wercken mit goeder trouwen. Dat ons Godt so helpe ende zyne Heyligen.

De belofte daarentegen, welke de Keizer aflegde, bepaalde zich bij de verzekering, dat hij de burgers tegen alle geweld en overlast zoude beschermen. Bij de katharijne poort werd een sterk kasteel gesticht en met spaansche troepen bezet, om de burgers in bedwang te houden, en aan hetzelfde, om den schijn te geven alsof het eene weldaad was, den Utrechtenaren bewezen, den naam van Vredenburg gegeven, ter herinnering aan den geëindigden oorlog met den Hertog van Gelderland.

Dan ook hieraan had KAREL niet genoeg. Hij bezocht deze stad in het jaar 1540, werd met allen luister ingehaald, (*) en verbond Utrecht naauwer

(*) Zie dit Tijdschrift. 1ste deel. 1ste stuk. Pag. 105.

aan Brabant en Holland, zoodat het tot ééne regering zamensmolt. Het is waar, de Utrechtenaren hadden zelve dit verzocht, zoodat het niet door den Keizer bevolen maar goedgunstig toegestaan werd, even gelijk in het jaar 1805, NAPOLEON Keizer der Franschen, den Hollanderen goedgunstig op hun nederig verzoek eenen koning toestond; doch niemand, die eenigzins met de geschiedenis bekend is, zal zich door zulke uitdrukkingen laten blinddoeken. Uit de goedgunstige toestemming zelve blijkt dan ook ten duidelijkste, dat tevens alle vrijheden en voorregten, in welker bezit Utrecht zoo veel jaren geweest was, werden vernietigd; immers na dat de Keizer, in den brief tot toestemming, had te kennen gegeven, dat de burgers van Utrecht, uit aanmerking *van de ruste ende welvaert hen toekomende ende gesuccedeert, overmits die Translatie van de temporaliteyt van onse voorsz. Stadt, Steden ende Landen van Utrecht in onser onderdaenigheyt*, hem met allen ootmoed aangezocht en gebeden hadden, dat hij de voorschreven stad niet zoude scheiden van zijne patrimoniale landen van Brabant en Holland, stemt hij dit toe om hen te believen, en laat daarop volgen: *Alle twelck wy willen ende ordonneren, dat Stadt grypen ende Effect sorteren sal sonder eenige contradictie, niettegenstaende eenige rechten, Privilegiën, Tractaten, Costuymen, ende gewoonten, die hier tegens eenighsints mogen drogeren, dewelcke op datter eenige waeren, wy nyt onse eygene wille ende volkomen macht als vooren, hebben geaboleert gerevoceert, wederroepen, ende stellen te niete by desen, Interdicerende ende verbiedende eenen ygelycken te doene,*

noch t'attenteren tegens onse tegenwoordige concessie, unie, ordonnatie, gelofte ende decreet nu noch in toekomende tyden in wat manieren dat hy sy, op te peynen te vallen in onse indignatie ().*

In dien tijd was het kasteel Vredenburg in volle kracht. Reeds vroeger is door ons vermeld hoe de Schout en Burgemeesters, bij de komst des Keizers, drie malen nederknielden voor hun wereldlijk opperhoofd, die nog vóór twaalf jaren de stad niet mogt naderen, zonder voorafgaande kennisgeving en vrijgeleide voor alle zijne dienaren; en deze stand van zaken bleef aanhouden, tot het gansche volk, later de onderdrukking en de wreedheden der Spaansche overheersching moede, het juk der slavernij afwierp, om onder het huis van Oranje eene gezegende vrijheid te genieten, waardoor ons vaderland, zoo geteisterd, uitgemergeld en uitgemoord, in korte jaren het welvarendste land van Europa werd, en zich in den strijd tegen de magtigste volken konde staande houden.

Dat ook Utrecht een werkzaam deel in dezen bevrijdings oorlog heeft gehad, en zichzelf, zonder vreemde hulp, van het gehaate kasteel Vredenburg heeft kunnen verlossen, hopen wij bij eene nadere, reeds beloofde beschrijving, van de geschiedenis van hetzelfde, aan te toonen.

(*) Uit een handschrift.